

ዳኞች፡- ሓገሥ ወልደ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካቾች፡- 1. ወ/ሮ አስካለ ደሣለኝ - ቀረቡ

2. ወ/ሮ ብዙነሽ ደሣለኝ - ቀረቡ

3. አቶ ደረጃ ደሣለኝ - ቀረቡ

ተጠሪ፡- 1. ወ/ሮ የትምወርቅ ታደሰ - በሌሎብት ይታያል

2. አቶ በድሩ የሱፍ - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካቾች የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የአገ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ስላመለከቱ ነው። ክርክሩ የአፈ.ፃፀም ክርክር ነው። ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው በወልመራ ወረዳ ፍርድ ቤት ነው። በወረዳው ፍርድ ቤት አመልካቾች የፍርድ ባለእዳዎች (የአፈ.ፃፀም ተከላሾች) አንደኛ ተጠሪ የፍርድ ባለሙብት (የአፈ.ፃፀም) ከላሽ በመሆን ተከራክረዋል። ሁለተኛ ተጠሪ የወረዳው ፍርድ ቤት ባወጣው የሀራጅ ማስታወቂያ መሰረት በጨረታ በመካፈል በብር 32,000 (ሰላሣ ሁለት ሺ ብር) አሸናፊ በመሆን ቤት ገዝቷል።

የወረዳው ፍርድ ቤት ከቤቱ ሽያጭ ዋጋ የአንደኛ ተጠሪ ድርሻ 16,100(አስራ ስድስት ሺህ አንድ መቶ ብር) መሆኑንና አንደኛ ተጠሪ ድርሻዋን እንዲከፍላት አድርጓል። ቀሪው ብር 16,100(አስራ ስድስት ሺህ አንድ መቶ ብር) የአመልካቾች ድርሻ መሆኑንና አመልካቾች ድርሻቸውን ለመውሰድ ፈቃደኛ ባለመሆናቸው በሞዴል 85 ተይዞ እንዲቆይና በጠየቁ ጊዜ እንዲሰጣቸው ትእዛዝ ሰጥቶ የአፈ.ፃፀም መዝገቡን ዘግቷል። በዚህ የአፈ.ፃፀም ትእዛዝ ቅር በመሰኘት አመልካቾች ይግባኝ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት አቅርበዋል። የከፍተኛው ፍርድ ቤት ከሐራጅ ሽያጩ በፊት ቤቱ ብር 40,000 መገመቱን አንደኛ ተጠሪ በእርቅ ብር 20,000 ለመውሰድ ተስማምታ እያለ በእርቅ ስምምነቱ መሰረት እንዲፈጸመላት የአፈ.ፃፀም ክስ ስታቀርብ ቤቱ በብር 28,047.50(ሃያ ስምንት ሺ

አርባ ሰባት ብር ከሃምሳ ሣንቲም) ግምት መነሻ ለጨረታ እንዲቀርብና በብር 32,200 እንዲሸጥ ማድረግ ስህተት ነው በማለት የወረዳው ፍርድ ቤት የሰጠውን የአፈፃፀም ትእዛዝ ሽርታል።

በዚህ ትእዛዝ ቅር በመሰኘት የቤቱ የጋራ ባለሐብት የሆነችው አንደኛ ተጠሪና ቤቱን በሐራጅ ተጫርቶ የገዛውና የቤቱን ሙሉ ዋጋ ለወረዳው ፍርድ ቤት ገቢ ያደረገው ሁለተኛው ተጠሪ ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርቦዋል። የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የፍርድ ባለአዳዎች የአፈፃፀም ክስና መጥሪያው ደርሷቸው በመጀመሪያው ቀን ቀጠሮ ባለመቅረባቸው ቤቱ በሃራጅ እንዲሸጥ የወሰነ መሆኑን በመግለጽ ቤቱ በሐራጅ እንዲሸጥ የወረዳው ፍርድ ቤት ትእዛዝ የሰጠው በእርቅ ውሳኔው መሰረት የማይፈጽሙበትን ምክንያት በቀን ቀጠሮው ቀርበው ባለማስረዳታቸውና በሌሎች የተሰጠውን ትእዛዝ በፍታብሔር ሥነ ሥርአት ሕግ ቁጥር 78 ሣያስነሱ አዲስ ክርክር በይግባኝ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት ማቅረባቸው የሕግ ድጋፍ የሌለው መሆኑን በመዘርዘር የከፍተኛው ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ በመሻር የወረዳው ፍርድ ቤት የሰጠውን የአፈፃፀም ትእዛዝ አጽንቶታል። አመልካቾች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት የሰበር አቤቱታ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቦዋል። የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት የአመልካቾችን የሰበር አቤቱታ አልተቀበለውም። አመልካቾች መጋቢት 10 ቀን 2002 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ አንደኛ ተጠሪና ሚች አባታችን የጋራ ንብረት የሆነውን ቤት እንድናካፍላት አንደኛ ተጠሪ ክስ አቅርቦ ቤቱ በብር 40,000 /አርባ ሺህ ብር/ ተገምቶ ብር 20,000 (ሃያ ሺ ብር) ልንከፍላት በሽማግሌ ታርቀን እርቁ በፍርድ ቤት ተመዘግቧል። ከዚህ በኋላ አንደኛ ተጠሪ ያቀረበችው የአፈፃፀም ክስና መጥሪያ ሳይደርስን በብር 28,047.50 ለሐራጅ ቀርቦ በብር 32,200 መሸጡ ተገቢነት የሌለውና መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው። ሐራጅ በሚከናወንበት ወቅት ቤቱን ለማስቀረት ጠይቀን በወረዳው ፍርድ ቤት ተከልክለናል። ስለሆነም የዚህ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሐራጅ ሽያጭ የፍትሐብሔር የሥነ ሥርአት ሕግ ድንጋጌዎችን ያልተከተለ መሆኑን በማረጋገጥ የወረዳውን ፍርድ ቤት ትእዛዝ በመሻር የሰጠውን ውሳኔ በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና ሰበር ችሎት መሻሩ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልን በማለት አመልክተዋል። አንደኛ ተጠሪ መጥሪያው በፍርድ ቤት ግቢ ተለጥፎ ባለመቅረባቸው ክርክሩ በሌለበት እንዲቀጥል ትእዛዝ ተሰጥቷል። ሁለተኛው ተጠሪ ሰኔ 11 ቀን 2002 ዓ.ም ባቀረበው መልስ አመልካቾች ለወረዳው ፍርድ ቤት በፍርድ ቤት በፀደቀው የእርቅ ስምምነት መሰረት የማይፈጽሙበትን ምክንያት እንዲያስረዱ በተሰጠው ቀን ቀጠሮ ቀርበው ባለማስረዳታቸውና በሃይቱም ሐራጁን ለማስቆም ወይም ለማሳገድ ያደረጉት እንቅስቃሴ ሳይኖር በሕግ መሰረት ተጫርቼ ከገዛሁና ሙሉ ዋጋውን ከከፈልኩ በኋላ በሥር ፍርድ ቤት ያላቀረቡትን ክርክር በማንሣት ሐራጁ እንዲሰረዝ የሚያቀርቡት ክርክር የሕግ ድጋፍና መሰረት የለውም ስለሆነም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሳኔ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ተከራክሯል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር ግራ ቀኙ በጽሑፍ ያቀረቡት ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን የፍትሐብሔር ሥነ ሥርአት ሕግ ቁጥር 78 ለአፈፃፀም ክርክር ተፈፃሚነት እንዳለው በመቁጠር የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው የሕግ ትርጉም ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ ለማጣራት ጉዳዩ ለሰበር የቀረበ መሆኑን በመገንዘብና የወረዳው ፍርድ ቤት የሰጠው የአፈፃፀም ትእዛዝ የሚሻርበት ህጋዊ ምክንያት አለ? ወይስ የለም? የሚለውን ጭብጥ በመመሥረት ጉዳዩን መርምረናል።

ጉዳዩን እንደመረመርነው አመልካቾችና አንደኛ ተጠሪ በመጀመሪያ በፍርድ ቤት የተከራከሩበት በኋላም የእርቅ ስምምነት አድርገውና በፍርድ ቤት አጸድቀው የጨረሱት መሰረታዊ ጉዳይ የአመልካቾች ወላጅ አባትና የአንደኛ ተጠሪ የጋራ ሐብት የሆነውና በሃራጅ የተሸጠው ቤት ነው። አንደኛ ተጠሪ አመልካቾች በገቡትና በፍርድ ቤት በፀደቀው የእርቅ ስምምነት መሰረት ብር 20,000(ሃያ ሺህ ብር) እንዲከፍሏት የአፈፃፀም ክስ አቅርቦዋል። አንደኛ ተጠሪ ያቀረቡት የአፈፃፀም ክስና መጥሪያ አልደረሰንም በማለት አመልካቾች በሰበር አቤቱታቸው የገለጹ ቢሆንም የአፈፃፀም ክስና መጥሪያው ደርሷቸው በቀነ ቀጠሮው በፍርድ ቤት በፀደቀው የእርቅ ስምምነት መሰረት የማይፈጽሙበትን ምክንያት ባለማስረዳታቸው የወረዳው ፍርድ ቤት የአመልካቾች አባትና አንደኛ ተጠሪ የጋራ ሐብት የሆነው ቤት በሐራጅ እንዲሸጥ ትእዛዝ ሰጥቷል።

አመልካቾች የፍርድ ቤቱ መጥሪያና አንደኛ ተጠሪ ያቀረቡት የአፈፃፀም ክስ የደረሳቸው መሆኑ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የተረጋገጠና በውሣኔውም በግልጽ ያሰፈረው በመሆኑ አመልካቾች የአፈፃፀም ክስና መጥሪያው አልደረሰንም በማለት ለዚህ ችሎት ያቀረቡት አቤቱታ ተገቢና ተቀባይነት ያለው ሆኖ አላገኘውም። የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካቾች መጥሪያ ደርሷቸው ባለመቅረባቸው ቤቱ በሐራጅ እንዲሸጥ የወረዳው ፍርድ ቤት የሰጠውን ትእዛዝ በፍታብሔር ሥነ ሥርአት ሕግ ቁጥር 78 መሰረት ማስነሳት ነበረባቸው የሚል ትችት በውሣኔው ውስጥ አስፍሯል። የአፈፃፀም ክስና መጥሪያው ደርሶት የፍርድ ቤት ባለአዳው ሳይቀርብ በሚቀርበት ጊዜ ፍርድ ቤቶች የሚከተሉት ሥርአት የፍትሐብሔር ሥነ ሥርአት ሕግ ቁጥር 70/ሀ/ ድንጋጌን መሰረት የሚያደርግ አይደለም። ስለሆነም የፍርድ ቤት ባለአዳው ባለመቅረቡ አፈፃፀሙን የያዘው ፍርድ ቤት የሰጠውን የአፈፃፀም ትእዛዝ በፍትሐብሔር ሥነ-ሥርአት ሕግ ቁጥር 78 መሰረት ለማስነሣት የሚቻልበት ሁኔታ የሌለ በመሆኑ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ለፍታብሔር ሥነ-ሥርአት ሕግ ቁጥር 78 በአፈፃፀም ክርክር የፍርድ ቤት ባለአዳው በሌለበት የተሰጠውን ትእዛዝ ለማስነሣት እንደሚያገለግል በመቁጠር የሰጠው የሕግ ትርጉም ተገቢ ሆኖ አላገኘውም። ከዚህ አንጻር የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 78ን አላግባብ የጠቀሰና የተረጎመ መሆኑን ተገንዝበናል። የአፈፃፀም ክርክር ስለሚመራበት ሥርአት የተደነገጉ ድንጋጌዎችን ስንመለከት የአፈፃፀም ክስ ማመልከቻውና የፍርድ ቤቱ መጥሪያ የደረሰው የአፈፃፀም ተከላኝ ወይም የፍርድ ቤት ባለአዳ ፍርድ ቤቱ በሰጠው ቀነ ቀጠሮ በመቅረብ ፍርዱን ፈጽሞ ከሆነ ፍርዱን መፈፀሙን የሚያረጋግጥ ማስረጃ ማቅረብ ወይም ፍርዱን የማይፈጽምበት ምክንያት ካለው ይህንኑ ምክንያቱን ለፍርድ ቤቱ የማስረዳት ግዴታና ኃላፊነት አለበት። የፍርድ ቤት ባለአዳው ፍርድ ቤቱ በሰጠው ቀነ ቀጠሮ ቀርቦ ከላይ በተገለፀው መንገድ ካላስረዳ አፈፃፀሙን የያዘው ፍርድ ቤት ፍርዱን ለማስፈፀም አስፈላጊ መስሎ የታየውን ትእዛዝ መስጠት እንዳለበት የፍትሐብሔር ሥነ-ሥርአት ሕግ ቁጥር 386/2/ በግልጽ ይደነግጋል። በያዘነው ጉዳይ አንደኛ ተጠሪ ያቀረቡት የአፈፃፀም ክስና መጥሪያ ከደረሳቸው በኋላ አመልካቾች ፍርድ ቤቱ በያዘው ቀነ ቀጠሮ ያልቀረቡ በመሆኑ የወረዳው ፍርድ ቤት የአመልካቾች አባትና የአንደኛ ተጠሪ የጋራ ሐብት የሆነው ቤት በሐራጅ ተሰጦ አንደኛ ተጠሪ ድሻዋን እንድትወስድ የሰጠው ትእዛዝ የፍትሐብሔር ሥነ-ሥርአት ሕግ ቁጥር 386/2/ ንመሰረት ያደረገና ጉድለት የሌለበት ሆኖ አግኝተነዋል። ስለሆነም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና ሰበር ችሎት ለፍትሐብሔር ሥነ-ሥርአት ሕግ ቁጥር 78 የተሳሳተ ትርጉም የሰጡ ቢሆንም ስህተቱ በውጤት ደረጃ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና ሰበር ችሎት የደረሱበትን መደምደሚያ ውሣኔ ሊያስለውጥ የሚችል መሰረታዊ የሕግ ስህተት አይደለም።

አመልካቾች የቤቱ በሐራጅ መሸጥ የቤት ግምትና ሌሎች ነጥቦችን በማንሣት የወረዳው ፍርድ ቤት የአፈፃፀም ትእዛዝ ከመሰጠቱ በፊት በመቅረብ አልተከራከሩም። አመልካቾች ከአንደኛ ተጠሪ ጋር ባደረጉት የእርቅ ስምምነት መሰረት የማይፈጽሙበትን ምክንያት በቀነ ቀጠሮው ቀርበው አላስረዱም የወረዳው ፍርድ ቤት ቤቱ በባለሙያ ተገምቶ ለጨረታ እንዲቀርብ ማድረጉ የፍትሐብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ ቁጥር 423ና ተከታይ ድንጋጌዎችን መሰረት ያደረገ ሆኖ አግኝተነዋል። አመልካቾች የጨረታው ሒደት በፍትሐብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ ቁጥር 445 የተደነገጉ ተግባራት የተፈፀሙ መሆኑን ያላስረዱ በመሆኑ የእርቅ ስምምነት ያደረግንበት የቤት ዋጋ ቤቱ በሐራጅ ለሁለተኛ ተጠሪ ከተሸጠበት የበለጠ ነበር የሚል ምክንያት በማቅረብ የሐራጅ ሽያጩ እንዲፈረስ ያቀረቡት ጥያቄ የሕግ ድጋፍ ያለው ሆኖ አላገኘነውም። ስለሆነም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የከፍተኛው ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሣኔ በመሻር የወረዳው ፍርድ ቤት የሰጠውን የአፈፃፀም ትእዛዝ በማጽናት የሰጠውን ውሣኔ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት ማጽደቁ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና ሰበር ችሎት የሰጡት ውሣኔ ጸንቷል።
2. በዚህ ፍርድ ቤት መጋቢት 14 ቀን 2002 ዓ.ም የተሰጠው የእግድ ትእዛዝ ተነስቷል። ይፃፍ።
3. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ቤ/ኃ